

ШУМ

Михайло Анатолійович
Kaf.oblik.hif@gmail.com

ЯКИМЕНКО

Оксана Євгенівна
oeyakimenko@gmail.com

БОЙКО

Яна Юріївна

к.е.н., доцент, завідувач кафедри,
Харківський інститут фінансів
КНТЕУ

старший викладач, Харківський
інститут фінансів КНТЕУ

магістрант, Харківський інститут
фінансів КНТЕУ

УДК 657.1

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ГОТІВКОЮ В КАСІ ПІДПРИЄМСТВА: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

ORGANIZATION OF CASH OPERATIONS AT THE CASH OFFICE OF THE ENTERPRISE: REGULATORY ASPECTS

SHUM Mykhailo Anatoliiovych – PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv Trade and Economic Institute of KNTEU

YAKYMENKO Oksana Yevheniivna – Senior Lecturer, Kharkiv Trade and Economic Institute of KNTEU

BOIKO Yana Yuriivna – master, Kharkiv Trade and Economic Institute of KNTEU

Організація операцій з грошовими коштами завжди була і залишається під тильним контролем як з боку власників бізнесу, так і з боку держави. Останнім часом спостерігаються численні зміни в законодавчому регулюванні операцій з грошовими коштами, що викликають чимало питань у суб'єктів господарювання. Метою дослідження є вивчення нормативно-правового аспекту організації ведення операцій з готівкою в касі підприємства. У статті досліджено нормативну базу з питань регулювання ведення операцій з готівкою, розкрито особливості застосування окремих норм у частині готівкового обігу, встановлено необхідність розробки низки локальних розпорядчих документів щодо організації операцій в касі підприємства, які спрямовані на оптимізацію роботи персоналу з грошовими коштами та вирішенні окремих не врегульованих питань стосовно готівкового обігу.

* * *

Организация операций с денежными средствами всегда была и остается под пристальным контролем как со стороны владельцев бизнеса, так и со стороны государства. В последнее время наблюдаются многочисленные изменения в законодательном регулировании операций с денежными средствами, которые вызывают немало вопросов у субъектов хозяйствования. Целью исследования является изучение нормативно-правового аспекта организации ведения операций с наличными в кассе предприятия. В статье исследована нормативную базу по вопросам регулирования ведения операций с наличными, раскрыты особенности применения отдельных норм в части наличного обращения, установлена необходимость разработки ряда локальных распорядительных документов по организации операций в кассе предприятия, направленных на оптимизацию работы персонала с денежными средствами и решению отдельных неурегулированных вопросов наличного обращения.

* * *

The organization of cash transactions has always been and remains under close scrutiny by both business owners and the state. Recently, there have been numerous changes in the legislative regulation of cash transactions, which raise many issues for business entities.

The purpose of the study is to study the regulatory aspect of the organization of conducting cash transactions at the cash desk of the enterprise. At present, cash itself continues to play a significant role in settlement operations, both with individuals and legal entities. The procedure for storing, using and displaying in cash accounting system is determined by numerous normative legal acts, as well as internal administrative documents at the enterprise. As a result of the study, it was found that the state had transferred some of its functions to regulate cash transactions directly to the business entities, which testifies to the liberalization of doing business. The following local acts that are developed at the enterprise include: accounting policy order; order on cash discipline; the procedure for posting cash at the cash desk of the enterprise; the procedure for setting the cash limit; an order to set a cash limit with the size of such limit.

The availability of such administrative documents at the enterprise will facilitate the proper handling of cash and, to some extent, facilitate it. Such documents will take into account the peculiarities of the enterprise.

As a result, it can be said that the organization of monetary circulation with a number of provisions, orders and laws, which are necessary for revealing the legality and reliability of business transactions, local documents, significantly affects the accounting and financial reporting at the enterprise. Accountants must have a clear understanding of the competence and position of the authority that issued the relevant legal instrument for dealing with cash transactions in order to make correct use of legal acts.

Ключові слова: грошові кошти, готівка, каса, нормативно-правові акти, касова дисципліна

Ключевые слова: денежные средства, наличные, касса, нормативно-правовые акты, кассовая дисциплина

Keywords: cash, cash payment, cash desk, regulatory acts, cash discipline

ВСТУП

За останні два роки відбулися численні зміни в порядку організації операцій з готівкою, серед них є як позитивні (спрямовані на лібералізацію окремих ділянок обліку), так і негативні (які призвели до ще більшої регламентованості касових операцій). Дослідження сучасного стану методичного забезпечення обліку готівкових коштів та організації касових операцій на підприємствах дозволило виявити деякі недоліки з використання наявних методологічних та організаційних засад здійснення облікового процесу. Це зокрема:

1) відсутність розроблених робочих інструкцій працівників бухгалтерії і каси стосовно порядку оформлення видачі готівки із каси;

2) обтяжлива процедура оформлення касової документації;

3) висока ступінь зарегламентованості здійснення операцій з готівковими коштами тощо.

Отже, удосконалення організації обліку касових операцій на підприємствах повинно відбуватися у напрямі вирішення цим проблемних питань.

Питання організації ведення обліку операцій з грошовими коштами залишаються досить актуальними, зважаючи на численні законодавчі новації. Цю тематику розглядали у своїх працях багато науковців, серед яких можна виділити: Ю.А. Верига, О.С. Височан, Ф.Ф. Бутинець, В.В. Ковальов, В.В. Сопко, Л.В. Нападовська, О.М. Губачова, І.Т. Балабанов, О.В. Гончарук, Н.А. Савинська, Є. М. Сорокіна та інших.

МЕТА РОБОТИ полягає у вивченні нормативно-правового аспекту організації ведення операцій з готівкою в касі підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час проведення дослідження використовувались

як загальнонаукові методи пізнання, так і специфічні: методи аналізу, логічного узагальнення, порівняння, діалектичного аналізу.

Методологічним та інформаційним підґрунтям статті виступають наукові праці, нормативно-законодавча база, Інтернет-сервіси з питань бухгалтерського обліку тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Грошові кошти були і залишаються найбільш ліквідними активами, які забезпечують найвищу ступінь ліквідності. Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові кошти включають готівку у касі, грошові кошти на рахунках в банках та депозити на запитання [2]. На сьогодні саме готівка продовжує відігравати значну роль у розрахункових операціях як із фізичними, так і юридичними особами. Порядок зберігання, використання та відображення у системі бухгалтерського обліку грошових коштів у готівковій формі визначається численними нормативно-правовими актами, а також внутрішніми розпорядчими документами на підприємстві [1].

Нормативна база представлена у вигляді відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, матеріалів з оподаткування, національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку та національних нормативів аудиту. Вони потрібні, щоб виявити законність та достовірне відображення господарських операцій, відповідність ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності та проведення аналізу [3].

Перелік нормативно-правових документів, які регламентують порядок ведення обліку готівкових коштів, наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз нормативно-правових документів щодо організації операцій в касі

№ з/п	Нормативний документ	Сутність нормативного документу
1	2	3
1	Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.1999 р.	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку в Україні та складання фінансової звітності в Україні
2	Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі громадського харчування та послуг» від 06.07.1995 № 265/95 – ВР.	Визначає правові засади застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг. Дія його поширюється на усіх суб'єктів господарювання, їх господарські одиниці та представників (уповноважених осіб) суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції у готівковій та/або безготівковій формі.
3	Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2000 р. № 1336 «Про забезпечення реалізації» ст. 10 ЗУ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі громадського харчування та послуг».	Затверджує окремі форми та умови проведення діяльності у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, яким дозволено проводити розрахункові операції без застосування реєстраторів розрахункових операцій з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій. Установлює граничний розмір річного обсягу розрахункових операцій з продажу товарів (надання послуг), у разі перевищення якого застосування реєстраторів розрахункових операцій є обов'язковим.
4	Положення «Про ведення касових операцій в національній валюті в Україні», затверджене Постановою Правління Національного Банку України від 29 грудня 2017 р. № 148.	Визначає порядок ведення касових операцій у національній валюті України.

Продовження табл. 1

1	2	3
5	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Надає користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства
6	Положення «Про форму та зміст розрахункових документів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 21.01.2016 р. № 13.	Визначає форми і зміст розрахункових документів, які повинні видаватися при здійсненні розрахунків суб'єктами господарювання для підтвердження факту продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) коштів у сфері торгівлі, ресторанного господарства та послуг, а також комерційними агентами банків та небанківськими фінансовими установами.
7	«Порядок реєстрації та застосування реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються при реєстрації розрахункових операцій за товари (послуги)», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 14.06.2016 р. № 547.	Визначає форми: заяви про реєстрацію РРО; реєстраційного посвідчення; довідки про резервування фіскального номера РРО; заяви про скасування реєстрації РРО; рішення про скасування реєстрації РРО; довідки про скасування реєстрації РРО.
8	«Порядок реєстрації та ведення розрахункових книжок, книг обліку розрахункових операцій», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 14.06.2016 р. № 547.	Визначає форми: книги обліку розрахункових операцій на РРО; книги обліку розрахункових операцій на господарську одиницю; заяви про реєстрацію книги обліку розрахункових операцій та/або розрахункової книжки; заяви про скасування реєстрації книги обліку розрахункових операцій.
9	«Порядок опломбування реєстраторів розрахункових операцій», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 14.06.2016 р. № 547.	Визначає форми: довідки про опломбування РРО; звіту про використання засобів контролю.
10	Інструкція «Про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті», затверджена Постановою Національного банку України №492 від 12.11.2003 р.	Регламентує відносини при відкритті клієнтами банків поточних, депозитних рахунків в національній і іноземній валюті.
11	Інструкція «Про безготівкові розрахунки в національній валюті України», затверджена Постановою Правління Національного банку України від 21.01.04 р. № 22.	Регламентує організацію, форми розрахунків, стандарти документів і документообігу безготівкових розрахунків між підприємствами
12	Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій». Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291, зі змінами і доповненнями.	Визначає рахунки бухгалтерського обліку операцій з грошовими коштами підприємства

Наведений перелік нормативних документів не є вичерпним, оскільки потрібно враховувати дію інших нормативних документів, що опосередковано впливають на облік операцій з грошовими коштами.

Слід врахувати, що Положення № 148 передало частину функцій для регулювання операцій з готівкою у касі безпосередньо суб'єктам господарювання, що свідчить про лібералізацію ведення бізнесу.

Таким чином, робота каси може регламентуватися як нормативно-правовими актами, так і на рівні локальних актів суб'єкта господарювання. Зокрема, підприємствам для забезпечення правильної організації операцій з готівкою необхідно розробити та затвердити:

- наказ про облікову політику;
- наказ про касову дисципліну;
- порядок оприбуткування готівки в касі підприємства;
- порядок щодо встановлення ліміту каси;
- наказ про встановлення ліміту каси з розрахун-

ком розміру такого ліміту [4].

Відповідно до п. 12 розд. II Положення № 148, розробка таких локальних актів має імперативний (обов'язковий) характер. Розроблені внутрішні акти повинні відповідати вимогам Положення № 148 та не суперечити чинному законодавству України.

Для відокремлених підрозділів підприємства порядок оприбуткування готівки у касі встановлюється та доводиться внутрішніми документами підприємства.

Наявність таких розпорядчих документів на підприємстві сприятиме правильній роботі з готівкою та певною мірою полегшить її. Адже в таких документах будуть враховані особливості роботи підприємства.

Розробка таких внутрішніх локальних актів допоможе більш чітко визначити права та обов'язки посадових осіб щодо ведення касових операцій та запобігти штрафним санкціям, які застосовуються за порушення правил ведення операцій з готівкою.

ВИСНОВКИ

Як підсумок, можна сказати, що організація грошового обігу з низкою положень, наказів і законів, які необхідні для виявлення законності та достовірності господарських операцій, локальними документами, суттєво впливає на ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на підприємстві. З метою правильного використання нормативно-правових актів бухгалтери повинні чітко розуміти компетенцію та положення органу, який видав відповідний нормативно-правовий документ, що стосується операцій з грошовими коштами.

Список використаних джерел

1. Положення про ведення касових операцій у національній валюті України: Інструкція затверджена Постановою Правління НБУ від 29 грудня 2017 року № 148. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99>

3. Височан О.С. Облік грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація: автореф. дис. ... канд. екон. наук / Державна академія статистики, обліку та аудиту. Київ, 2016. 23 С.

4. Гресь Н.А. Правові колізії порядку ведення підприємствами касових операцій. Бухгалтерський облік і аудит. 2017. № 11. С. 27-30.

References

1. Regulations on conducting cash transactions in national currency of Ukraine: the instruction approved by the Decree of the NBU Board dated December 29, 2017 No. 148. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (in Ukrainian)

2. National Accounting Standard (Standard) 1 General Financial Reporting Requirements URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99> (in Ukrainian)

3. Vysochan O.S. Accounting of cash and cash equivalents: theory, methodology, organization: abstract diss ... cand. econ. sciences / State Academy of Statistics, Accounting and Auditing. Kyiv, 2016. 23 p. (in Ukrainian)

4. Hres N.A. Legal conflicts of procedure of conducting cash operations by enterprises. Accounting and Auditing. 2017. № 11. pp. 27-30. (in Ukrainian)